

El professor Joan Mascaró i el seu ideari pedagògic

Joan Maimó

Permeteu-me, abans de tot, que expressi a la benvolguda Universitat de les Illes i de forma especial al vice-rector de Coordinació Educativa, Bernat Sureda, el meu agraïment per l'ocasió que m'han ofert d'entrar en contacte amb tots vosaltres, cosa que em permet tenir el plaer de parlar-vos de la labor educativa de qui fou el meu gran amic, el professor Joan Mascaró i Fornés, aquell mallorquí universal, el margalidà il·lustre que fou nomenat Doctor Honoris Causa d'aquesta Universitat, i que disortadament era i és un desconegut a la seva terra, a la seva Mallorca, que tant i tant estimava.

I és que Mascaró, que pràcticament passà la major part de la seva vida fora de l'illa era senzill per excel·lència i poc amic d'exhibicions. La seva grandesa intel·lectual i d'ànima quasi bé diria que no el deixaven posar els peus a terra; caminava sense fer trepig. Fins i tot la seva mort, esdevinguda freqüent a freqüent dels noranta anys, passà desapercebuda a la mateixa Anglaterra, fins al punt que l'ambaixada espanyola a Londres, que no s'havia assebitat del seu traspàs, tres mesos després li envià una invitació com a literat i traductor de prestigi internacional, per presentar-li els nostres monarques i per assistir a l'acte solemne de la investidura d'ambdós com a Doctors Honoris Causa de la Universitat de Cambridge.

Mes la labor que dugué a terme durant la seva llarga vida ha deixat una estela lluminosa. El seu esperit renovador, la seva capacitat de flairar els moviments culturals que es troben en tot humanisme i en tota història, els posà amb joc amb un entusiasme gairebé sacerdotal, consemblant al que posaren en la seva tasca els apòstols.

Per comprendre complidament el seu ideari pedagògic i la seva tasca en el camp de l'ensenyament és del tot necessari que us digui abans qui era i com era. Us cal conèixer el seu temps i les circumstàncies que l'envoltaren. Deixau, doncs, que us presenti primer l'home, l'amic, i parlaré després dels seus elevats conceptes educatius.

A s'Hort d'en Degollat de Santa Margalida, el desembre de 1897 nasqué el segon infant d'una família de conradors. Amb el temps l'infant havia de ser l'il·lustre professor Joan Mascaró i Fornés, que, a més d'un erudit, un místic i un poeta de la paraula, seria un dels orientalistes més universals dels nostres dies.

La minyonia —els anys més bells i inesborrables de la vida— la passà al recer familiar assimilant costums i valors ancestrals, que l'afaiçonaren espiritualment. Per dissort aquesta joia tingué poca durada, ja que quan tenia onze anys els seus pares emigraren a Alger i ell passà a viure a Palma amb un oncle del seu pare.

Al petit Mascaró, d'una rara sensibilitat, aquesta separació li féu, cor endins, un punyent afecte. Allunyat de l'amor matern i tenint molts de germans, no pogué sentir, durant els anys d'adolescència, la joia de la germanor, ja que des de la partida dels seus pares, els seus retorns a la casa pairal foren molt aïllats, més aviat en un estat d'esperit de passavolant. I abocà el seu amor a l'estudi i a la natura, a Mallorca i a tots els seus indrets, que coneixia pam per pam. Aprofitava totes les ocasions per fer llargues caminades i aquest contacte íntim amb la naturalesa el permetia gaudir de la contemplació i mantenir la frescor del seu caràcter peculiar: «Jo sols contemplava, ja que no estava pensant o reflexionant. Era una admiració, una adoració, un silenci de l'ànima, la joia d'un Infinit. Allò era poesia».

Després dels anys de la infantesa, després de l'escola franca de la natura, que comunica l'amor a les coses vives i veres i que amara el cor de la poesia, i després dels seus estudis primaris començà els de l'Escola de Comerç de Palma. Fou un alumne brillantíssim, no havia complert encara els quinze anys i era pèrit mercantil i als disset ja era professor mercantil, títols obtinguts amb les màximes notes.

Mascaró desitjava més, molt més que els estudis mercantils. Els seus anhels eren més elevats, però a Mallorca no hi havia universitat i les possibilitats de desplaçar-se no eren gens fàcils per a famílies modestes. Començà a estudiar idiomes i arribà a dominar l'alemany, l'anglès i el francès, cosa que valgué perquè el seu paísà, el financer Joan March i Ordinas, li demanàs si volia fer classes al seu fill, Joan, i acompanyar-lo a Anglaterra.

Acceptà aquesta proposició, i anaren a Cambridge, on començà els estudis de literatura anglesa i llengües orientals, sànscrit i pali, a la universitat, amb un entusiasme i una dedicació tals que abans d'obtenir la llicenciatura ja li concediren el premi extraordinari de sànscrit.

Cal remarcar que als tretze anys havia tingut l'oportunitat de llegir una traducció feta del sànscrit, encara que dolenta, del *Bhagavad-Gita*, el Poema del Senyor, una de les joies universals que resumeix els principals corrents filosòfics i religiosos de l'Índia antiga. Aquest llibre l'impressionà de tal manera que decidí estudiar profundament el sànscrit per investigar i conèixer directament la literatura hindú.

A Cambridge va contraure una cordial amistat humana i intel·lectual amb Dámaso Alonso, Jorge Guillén, Joaquim Xirau i Salvador de Madariaga. Aquest, acabades les llicenciatures, el convidà per fer unes conferències a la Universitat d'Oxford referents als místics espanyols. El seu prestigi de conferenciant es va consolidar de forma vertiginosa i fou sol·licitat per diferents col·legis i per la BBC de Londres.

Madariaga el volia incorporar al seu departament d'espanyol de la Universitat d'Oxford, però l'objectiu principal de Mascaró era abastar els llibres filosòfics i

religiosos de l'Índia. El seu amor pel *Bhagavad-Gita* i pels valors espirituals d'Orient feren que es dirigís a l'illa de Ceilan a la recerca del seu ideal. Allà el nomenaren vicerector i director d'estudis d'anglès d'un col·legi de segon ensenyament, on, de forma il·lusionada, desplega una gran activitat que fou vertaderament fructífera.

Com a bon observador havia copsat el bo i el millor de l'ensenyament universitària de Cambridge i procurà introduir més entusiasme entre els professors i alumnes. Aconseguí aixecar l'esperit del professor creant uns llaços entre aquest i l'alumne per tal que, a més de col·laborar en la seva educació, modelàs la seva ànima infiltrant-li l'amor a l'estudi: «Estic ocupat —deia a una carta— endreçant coses del col·legi, visitant classes dels mestres per veure com ho fan, donant-los consells, veient d'emprar millors llibres, etc. El treball de reforma que ara faig tal vegada qualche dia sigui de profit a Espanya, on l'ensenyament tantes de reformes necessita».

Veient que es feia urgent un canvi radical, exposà, en una documentadíssima conferència, qüestions d'un interès palpitant, donant solucions vàlides per a l'ensenyament. La conferència tingué un èxit tal que la publicaren tots els periòdics i fou impresa i distribuïda, fet que va ocasionar una entrevista amb el ministre d'Instrucció Pública, que aprovà les seves normatives, que es dugueren feliçment a la pràctica.

A l'Índia hi restà només dos anys, ja que la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Institut-Escola i l'Escola Normal de la Generalitat el reclamaren, i anà a Catalunya, on estigué envoltat de magnífics pedagogs, que, per aquells anys d'eufòria, tan amunt posaren l'ensenyament a Catalunya; entre ells, Alexandre Galí i el director de l'Institut-Escola, el doctor Estalella i Graells —Mascaró en parlava molt, d'ell i de la seva escola.

No hem d'oblidar que Catalunya ha tingut sempre una personalitat molt particular i definida. Des de temps ençà ha lluitat per revitalitzar la vida universitària. Els congressos universitaris de principis de segle, l'Institut d'Estudis Catalans i la gran tradició pedagògica en són factors vius i palpitants.

Així i tot, malgrat la capacitat d'uns professors amb esperit de dedicació la universitat estava anquilosada pels entrebancs dels anys de dictadura de Primo de Rivera. Era més aviat una universitat burocràtica, molt distant de les europees. Com la resta de les espanyoles estava regida per una llei general d'Instrucció Pública de l'any 1857. El règim d'estudis i d'organització eren idèntics a totes i depenien íntegrament del Ministeri d'Instrucció Pública. Aquesta llei era la causa de dificultats evidents per adaptar-les a les direccions de l'esperit modern. Era desesperant veure que es perdien uns anys valuosos dintre d'aquell embolic d'estupideses i d'abandonament. Es feia urgent una autonomia.

A partir de 1933 tot canvià. Un decret establia la reorganització dels estudis de les facultats de Filosofia i Lletres de les universitats de Madrid i Barcelona, cosa que significava un progrés en la reforma de l'ensenyament.

La universitat, que passà a ser un organisme autònom, depenia d'un patronat i començà una vida tensa, polèmica, resolutiva i, per consegüent, creadora i model de convivència. L'antic sistema de catedràtics de toga i birret va desaparèixer i els estudiants començaren a participar en empreses culturals i polítiques.

Els seminaris de Filosofia i Pedagogia, sota la direcció de Joaquim Xirau, organitzaren durant el curs 1933-34, un Seminari de Pedagogia. Dins l'extens programa, hi figurava

un Curs de Pedagogia Universitària, que se centrava, amb un estudi de les principals universitats estrangeres, per plantejar el problema universitari a Espanya i de forma especial a Catalunya. Els ponents foren: Pere Bosch Gimpera, Antoni Garcia Banús, Joan Mascaró, Emili Mira, Lluís Nicolau d'Olwer, August Pi Sunyer, Jordi Rubió, Josep i Joaquim Xirau, i Joan Zaragüeta.

Mascaró parlava de l'afany vocacional que lliuraven aquests prestigiosos professors, que, obrint nous camins, procuraven un millorament professional i espiritual dels ensenyants, partint del principi de la identitat fonamental qualitativa del mestre en tots els rams de l'ensenyament i orientant per resoldre els problemes vius que per aquelles saons plantejava la nova organització de la Universitat i, de manera especialíssima, per les possibilitats insospitades que presentava la autonomia recentment posada en marxa.

Quan el problema pedagògic era el punt central de l'interès cultural i polític, la Generalitat, com a alternativa a l'empobrida situació en què es trobava l'ensenyament secundari i a la vegada per formar un nombrós planter de mestres que exercissin posteriorment per tot Catalunya, creà l'Institut-Escola, que amb una lluita fèrria i esperançada es convertí en una forta palanca de transformació social, marcant una fita de vitalitat i d'esperit renovador.

El professor es transformà en un director de treball que, en convivència amb l'alumne, l'ensenyava, el dirigia i l'orientava amb íntima col·laboració. «Allà —són paraules seves— no hi havia *catedráticos, asignaturas, exámenes y libros de texto*, allà hi havia vida, amor i alegria contagiosa pròpia de l'home que pensa, que sent i obra i comparteix les seves inquietuds espirituals amb la col·lectivitat. Res d'orgulls ni superioritats intel·lectuals, sinó una constant preocupació per a un millorament d'acord amb les pròpies qualitats. Tota aquesta tasca es duia a terme emprant sempre el català com a idioma i, baldament semblí cosa estranya, el castellà s'hi aprenia bé, millor que a instituts on era l'idioma obligatori».

Tota l'actuació dels que formaven aquella colla de professors de l'Institut-Escola fou la dedicació, amb esperit de servei, amb un ideari d'escola activa, amb una consciència de fer escola, de fer país, amb una passió i dedicació sense limitacions. No seguien els mètodes tradicionals, sinó els que els inspirava la vida beguda arran de font i els que la seva consciència els aconsellava. D'aquesta manera, aconseguiren que el seu treball fos d'autèntica i exemplar renovació educativa i que l'Institut-Escola es convertís en una escola viva i admirable, talment una clariana plena de llum renovadora oberta dins la foscuria de l'ensenyament enfermitjat i caduc.

Al l'Institut-Escola va conèixer Angeleta Ferrer i Sensat, filla de Rosa Sensat, aquella professora que, a principis de segle, marcà una fita en la història pedagògica de Catalunya. «Angeleta, —em deia— malgrat la seva juvenesa, irradiava una forta personalitat, i pel seu entusiasme, la seva dedicació i la seva coneixença d'ofici, acabà sent el braç dret del director, el doctor Estalella.

Però aquesta tasca educativa que desplegà dins Catalunya, aquesta flamarada d'entusiasme fou ofegada per la insurrecció del trenta-sis. Mascaró, com tantíssims d'altres intel·lectuals prengué el camí de l'exili i s'instal·là a Cambridge.

Els dramàtics esdeveniments de la guerra incivil el marcaren profundament i abrandaren la seva dèria, i posant les seves excepcionals aptituds de pensador-poeta en

joc, es dedicà en cos i ànima a l'estudi, la meditació i la traducció dels llibres filosòfics de l'Índia de forma tan entranyable i amb un afany tal, que arribà a ser un dels millors coneixedors del sànscrit i un dels més correctes conradors de l'anglès, fins al punt que, per la seva claretat i el seu ritme, les seves versions, que són —juntament amb ses respectives presentacions— clàssics de la literatura anglesa, li obriren les portes de la Universitat de Cambridge, que el nomenà membre de la Facultat d'Anglès. Durant vint anys fou supervisor d'Anglès al Col·legi Trinity, el de més reputació de Cambridge. Per altra part, els seus estudis comparatius de la religió hindú amb totes les altres, duts amb tanta profunditat i amor, feren que fos una reconeguda autoritat universal en qüestió de religions.

Des d'aquella providencial lectura del *Bhagavad-Gita* dels anys juvenils, aquest poema fou sa pacient i constant obsessió. Més de vint anys va dedicar a la seva traducció.

«La grandesa d'aquest poema —deia— és la grandesa de l'univers; però així com la meravella de les estrelles del cel només es revela en el silenci de la nit, la meravella d'aquest poema només es revela en el silenci de l'ànima».

«El *Bhagavad-Gita* ha dirigit la meua vida. Si jo som res, jo som el *Bhagavad-Gita*. Ell m'ha duta a la Bfòlia, als llibres sagrats de religions, a l'art i la poesia de moltes terres, a sentir un poc l'ÉSSER i l'AMOR del nostre univers», i afegia: «Que mai no pensi algú que el meu amor al gran poema em lleva amor als nostres Evangelis. Molt al contrari, un amor fa més gran l'altre amor».

«És curiós —em contava— que el que més caracteritza i diferencia l'una de l'altra les civilitzacions que han tingut tantíssims punts de contacte és el seu pensament filosòfic. Les grans diferències que han existit i continuen existint entre elles procedeixen precisament de les distintes maneres d'enfocar la vida, és a dir, dels motius profunds en què se suporta la raó per viure i morir i que constitueixen, en definitiva, els autèntics fonaments filosòfics i metafísics; i malgrat això, totes les cultures, mitjançant els seus sistemes filosòfics i religiosos cerquen sa veritat».

Des de l'antiguitat, els missatges espirituals de les escriptures filosòfiques i religioses en sànscrit han estat objecte d'admiració per part de grans erudits i estudiosos. Com en totes les escriptures i tots els llibres de saviesa de tot el món, hi trobam un fe espiritual basada en una visió de veritat. No es tracta, però, de la veritat de les lleis de la natura descobertes gradualment per la ment humana, sinó de la veritat del nostre ésser.

A Mascaró, el que més l'interessava de les comparacions filosòfico-religioses era, precisament el que les unia: era aquesta veritat que tots cerquen. I gràcies a la seva profunditat filosòfica i a la seva erudició en matèria de cultura i religions de totes les èpoques i països, al coneixement dels idiomes originals i a la seva exquisida sensibilitat, aconseguí, dins la més bella i pulcra forma poètica, oferir-nos les seves *Llànties de foc*, una prodigiosa selecció de pensaments de contingut espiritual procedents de totes de totes les cultures i de totes les èpoques, que cerquen il·luminar tot allò que dona un sentit transcendent a la vida de l'home.

La Universitat de les Illes Balears, conjuntament amb l'Editorial Moll, l'any 1986 tingueren el gran encert de publicar i posar a l'abast del nostre poble les seves *Llànties de foc* en català, retent així un bell homenatge a l'il·lustre professor.

És evident que la tasca que realitzà Mascaró com a professor, traductor, pensador i conferenciant i que dugué a terme amb el coratge i la convicció d'unes actituds clares i inequívokes, d'un lliurament personal generós i d'una dedicació continuada i plena, fou i és reconeguda i valorada internacionalment. Però sent tan important aquest aspecte de la seva persona, el seu ideari pedagògic és verament edificant: i és que, en el transcurs de la seva llarga vida, havia adquirit una cultura vastíssima pasturant a pleret pels camps religiosos de l'Índia, de la Filosofia, de la Bíblia i de la literatura anglesa i dels místics espanyols.

La seva tasca l'havia avesat a pensar i a conèixer la psicologia humana. En ell, l'estil i l'home formaven una unitat indestructible, una fusió total, aclaparadorament seriosa. La seva sensibilitat era la seva pròpia cultura convertida en vida. Era un poeta pur, simple, natural, amb una gran personalitat i sense cap mena de sofisme social ni intel·lectual, que vivia sempre l'ambient dels seus ideals. Mascaró, més que el símbol d'una conducta, era, sobretot, el símbol d'una fidelitat.

És explicable doncs, que fos un autèntic pedagog i que es preocupàs per tot el que significàs un millorament de l'ensenyament. Després d'aquella inquietud a l'Índia i dels anys que passà a Barcelona, on, amb una visió més àmplia, experimentà i enriquí els seus coneixements, fou després a la Universitat de Cambridge on, amb un refinat judici crític i un sentit pràctic envejable, acabà per idealitzar-los. Les seves idees i els seus conceptes, que respiren un sa idealisme, eren i són encara, malgrat els anys, eficients i d'interès immediat per a tots els que es dediquen al ministeri de l'ensenyament.

«Jo tinc la certesa —afirmava— que, com a futur fonament de la cultura, tot ensenyament i particularment l'universitari, ha de tenir per ideal l'home integral, amb tot el desenvolupament de les seves possibilitats espirituals i tècniques, però per damunt de tot amb una taula de valors sòlidament establerta, en la qual els esdeveniments de l'esperit tinguin sempre un lloc primordial. Cal formar l'home obert a totes les inquietuds de l'esperit, i per això han de lluitar tots els ensenyants per aconseguir, pels camins de l'amor i la justícia, estendre i transmetre a tots aquest ideal d'humanitat».

I Mascaró, home experimentat i d'una arrelada vocació, afegia:

«L'educador és el mitjà vivent entre la cultura i l'educand i el seu tret més important ha de ser l'amor. En el nucli de la seva existència hi ha d'haver un doble amor: amor als valors culturals, que ha de tenir vius en la seva ànima per poder transmetre, i amor a l'individu en formació.

»L'amor, la confraternitat afectiva, la confraternitat real i viscuda entre professor i alumne ha de palpar sempre. Ja no hi té cabuda aquella barrera tradicional que hi havia entre l'un i l'altre. Professor i alumne han de viure juntament en un espai vital orientat vers la cultura segons un mateix esperit. Els alumnes, en entrar a l'escola, han de tenir la mateixa riquesa de possibilitats i la mateixa pobresa de coneixements. Tots han de ser iguals i rebre el mateix tracte».

Els seus conceptes pedagògics em fan recordar el missatge que entranyen aquelles paraules tan profundes de qui fou el seu amic, Salvador de Madariaga:

«Aprèn de tot, accepta-ho tot, cerca-ho tot..., però mai no enverinis

Sòcrates i mai no crucifiquis Crist, perquè tota la nostra civilització blanca reposa sobre dos grans rius espirituals: Sòcrates, que purifica la intel·ligència, i Jesucrist, que purifica l'esperit».

Quantes idees, sentències i veritats que deia, relacionades amb l'ensenyament i que per la seva manera de ser indiscutiblement havia posat en pràctica!

Ell, que tenia el convenciment que la tasca de l'ensenyant s'ha de recolzar en l'estudi de la història, en la situació de la cultura dels nostres temps i en la previsió del futur, perquè estam lligats al passat i som responsables de l'esdevenidor, deia:

«Els ideals educatius vénen i van en el transcurs de la història, cosa que equival a dir que cada època i cada poble tenen els seus propis. Per tant, per fixar els ideals d'ara cal conèixer la perfecta situació dels nostres temps, pensem que vivim en uns moments en què la llibertat individual ha adquirit un desenvolupament importantíssim, però s'ha de tenir en compte que, com més creix aquella, més es van presentant els deures a complir. Tota la vida actual gira entorn d'aquesta contradicció punyent, que queda ben patent en la relació establerta entre el ciutadà i la societat. Dins les aules s'ha de respirar un clima excepcional, barreja d'il·lusió, d'exigència i de naturalitat».

Opinava que: «des de les primeres lletres als estudis universitaris mai no es pot interrompre la relació activa i constant entre el professor i l'alumne perquè la influència de l'un sobre l'altre sigui sempre eficaç. Són dos éssers diferents: un gaudeix d'una plenitud humana, l'altre en té fretura. Però gràcies a aquesta relació, l'educador va conduint l'educand pel camí de la maduresa, contribuint a que pugui abastar-se per ell mateix i viure la seva pròpia vida en el si de la col·lectivitat».

I continuava: «Si l'escola és una forta palanca de transformació social, uns sistemes adients de la pedagogia són els més poderosos ressorts per preparar i aconseguir un futur millor» i ell, conscient i preocupat al màxim per tots els problemes culturals, durant la seva llarga vida docent posà de manifest, amb unes singulars aptituds i amb una preocupació creixent, ses idees i pensaments de tal manera que es convertiren en una obra d'art, en una constant creació de la cultura. L'home ve al món en unes condicions d'inferioritat respecte a molts d'animals. Tan bon punt els pollets surten de l'ou es basten ja a si mateixos; l'home, però, neix indefens, necessita ajut dels grans.

Per tant, ja des d'un principi, l'educador, amb un criteri de racionalitat, ha de procurar establir l'equilibri entre les necessitats de l'infant i les forces de què disposa la seva ànima. Ha de preservar-lo de tot assumpte per al qual li manquen les necessàries energies. Mai no ha de deixar que es valgui totalment per si mateix. Pensi en aquelles paraules del gran Goethe «Tot allò que ens dóna llibertat i a l'ensem no ens fa mestres de nosaltres mateixos és perjudicial».

«La diferència entre la natura i l'esperit humà —em deia— és que la primera fa sorgir la vida en el món, i el segon fa sorgir la llibertat.

»La naturalesa, amb els seus ritmes i cicles fa brostar reiteradament la vida, amb seguretat i fidelitat: les plantes brosten, treuen flor i donen fruit, però, i la llibertat? El fet de néixer i créixer és suficient per ser lliures?

»La missió de tot educador mai no ha de ser una mera transmissió de sabers, notícies i tècniques, sinó que, amb un amor vertader, tant en la paraula com en el silenci, en la presència i en la distància ha de suscitar llibertats als alumnes, acompanyant-los perquè amb peu segur entrin i s'endinsin en el món com si fos una morada de pau i casa de goig, com si fos estança d'amor i terra d'esperança. La transmissió de coneixements és importantíssima, tot és necessari i sagrat, però primer ha de ser persona precisament per poder fer coses humanes. Primer ha de saber quin món és el qui ens té i aguanta, abans que intentem transformar-lo. Primer cal ser lliures, abans d'intentar sotmetre'ns a la terra i a la societat».

Sabent que m'interessaven molt els temes pedagògics, férem llargues xerrades. ¡Com plantejava i exposava les seves experiències!

«Fa goig, amic, veure qui sent i comprèn la noble comesa de l'ensenyant. Quants n'hi ha que, servint-se d'un llibre de text, basen la seva acció en la cultura prefabricada, en la cultura programada des de d'alt, apartant-se de la realitat d'on està situada l'escola i dels problemes de la col·lectivitat. Quants n'hi ha que dediquen únicament unes hores o uns dies, tant se val, a la transmissió de conceptes, notícies i habilitats per aconseguir un producte. La tasca de l'ensenyant és molt més que una professió: Es una missió. El cor i l'ànima han de servir-li de pedres fonamentals perquè damunt s'hi recolzin unes llibertats i brollin en joia a la vida».

Els nins han de tenir llibertat de moviments i d'actuació per poder convertir-se en subjectes dinàmics i responsables, en pensadors lliurement creatius i originals. Ells són les fonts de l'activitat, si bé és cert que aquesta activitat a vegades ha de ser provocada, estimulada i mantinguda perquè doni fruit, com també, ocasionalment ha de ser conduïda vers els objectius valuosos i fins i tot ver l'elecció d'aquests objectius, ja que els subjectes, a les primeres edats, tenen unes visions ingènues i confuses del món.

L'educador, per ajudar els altres a forjar sa pròpia llibertat, ha de ser ell mateix el primer exemple d'home lliure i ha de tenir la gran habilitat de saber actuar únicament quan és necessari, i la seva intervenció ha de ser potenciadora i orientadora, i mai no ha d'oblidar que estímulo no equival a imposició, que conduir no és sinònim de manipular.

Malauradament, sembla que l'home ha perdut l'art d'exhortar el proïsme, de dirigir-li paraules persuasives. Preferim convèncer, manar, violentar, emprant sempre el poder i les raons i, grat sia a Déu, l'home és aquell animal que sols està d'acord quan és atret en l'amor, només accepta quan sent amorosament al seu costat el que li ofereix i li demana alguna cosa, que li brinda amistat i el convida a compartir el risc d'un projecte i la bellesa d'una aventura.

El mestre ha de ser forçosament un creient i un poeta que, amb paraula vertadera i confiança en l'amor, ha d'estimular i avivar l'anhel de l'alumne, suggerir, encendre i clarificar-ne els íntims desitjos. La seva paraula ha de ser normativa com a expressió de la voluntat d'altures, de la voluntat d'abismes, defugint la planúria per donar a conèixer tots els mons. Ha de ser el mentor que, amb pas segur, emmeni l'educand just a la

mateixa vora d'aquest pou profund que és la seva intimitat i estar amb ell perquè resisteixi l'angúnia, perquè conegui el món i pugui descobrir l'Ésser Superior.

Mai no es pot foragitar de l'escola la nostra llengua mare; és impossible una autèntica escola si s'obliga que els al·lots parlin una llengua que no és la pròpia. D'això, n'hem tocat les conseqüències tots els que no poguérem, en el moment oportú, dirigir les nostres facultats per a allò que havia de fer créixer la nostra intel·ligència. Aprendre amb la llengua pròpia fa que els alumnes visquin una vida tan natural que de cap manera és possible amb l'artificiós sistema d'aprendre de llegir en una llengua que no és la que parlen. Mai no es podrà aconseguir el desenvolupament integral d'una persona i de la seva personalitat si s'oblida la pròpia llengua i, desgraciadament, és molt trist veure que encara, després del franquisme, s'atempta greument contra la recuperació social de l'ús del català.

Si el mestre, emprant sempre la llengua materna, amb un vocabulari planer, amb velles paraules que el poble ha creat i recreat, es val de la forma expressiva i poètica, tenint esment de la importància de l'entonació, de les pauses i els silencis, no sols donarà inspiració, ajudarà i orientarà, sinó que crearà ànimes que sentin el goig del bé i la bellesa i l'alegria del pensar clarament, que desperta la fe i no el fanatisme. Que mai no defugui la dimensió estètica del llenguatge poètic, que és l'autèntica font d'estímul i suggeriments. Ha de procurar que l'alumne aprengui a descobrir la bellesa, la sonoritat i el ritme de les paraules, captant tot el missatge de les metàfores per estimular-li, mitjançant l'emoció i el sentiment estètic, la capacitat de donar forma a la imaginació i transformar la seva realitat quotidiana. «Educar —deia Plató— és donar al cos i a l'ànima tota la bellesa i la perfecció de què som capaços».

És urgentíssim recuperar la nostra llengua. És de vital importància acostar l'escola a la vida del poble per proporcionar els coneixements de la realitat pels camins del llenguatge. Janer Manila ens recorda que: «La recuperació de l'adaptació del llenguatge a l'entorn és, sobretot, una tasca de la didàctica que no deixa de tenir serioses connotacions polítiques. De fet, no és novetat afirmar que la didàctica sovint és una conseqüència del que la política ordeix i maquina».

La manca d'una cultura pedagògica capaç d'educar significativament no és, com algú pot suposar, una responsabilitat exclusiva dels ensenyants. L'escola és una institució que respira el mateix aire de la societat on viu i no hi pot haver moralitat pedagògica sense una exemplar moralitat pública. Malgrat tot, són molts els educadors que actualment procuren ser qualche cosa més que funcionaris de la custòdia i domesticació dels nins i joves, són molts més dels que es podria suposar i, grat sia a Déu, la nostra Universitat ho confirma. Els professors responsables del seminari de pedagogia tasconen una deontologia professional capaç de movilitzar entusiasme i canalitzar esforços.

Voldria que l'ideari de l'enyorat amic Mascaró, la seva il·lusió i dedicació i el seu mestratge d'amor fessin reflexionar tots els que volen que l'escola d'avui doni resposta a la crisi de valors, al tan repetit fracàs escolar, que ens afecta a tots i al qual és urgentíssim de posar-hi remei. Voldria que tots els ensenyants, amb una inquietud renovadora, contraguessin el compromís d'encendre, amb flama de l'amor, l'entusiasme i l'esperança per escampar el foc d'una noble i justa pedagogia.

Aquest seria el més viu homenatge que podríem oferir-li.

